

Het Sint Elisabeth Gasthuis (EG) heeft in Haarlem een lange historie. Het begin was in de 13de eeuw met een plaats in de buurt van het Verwulft. Bij de enorme stadsbrand in 1576 is het ziekenhuis in vlammen opgegaan. Na de brand kon zij in 1581 opnieuw beginnen op de gronden van het voormalige Minderbroeders klooster.

In het Sint Elisabeth Gasthuis werden voornamelijk armen opgenomen. Degenen die het konden betalen werden thuis verpleegd. Van de ziekenhuisperiode in de 17de eeuw op het Groot Heiligland is onder andere de gasthuispoort nog aanwezig. Het ziekenhuis zelf is allang verhuisd en zelfs van naam veranderd: *“Sparne Gasthuis”*.

In 2016 gaf de Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem (SGVH) al aan de poort te willen restaureren. Het starten van het onderhoud van het naastgelegen Museum Haarlem en het ABC Architectuurcentrum was dé gelegenheid om ook het onderhoud van het poortje aan te pakken. De SGVH heeft hiervoor mede actie ondernomen met als resultaat dat de poort en de afbeeldingen boven de deur konden worden gerestaureerd. Door architectuurhistoricus en specialiste historisch kleurgebruik Olga van der Klooster werd vooraf kleuronderzoek gedaan. Zij beschilderde daarna de wapenschilden. Myrthe Smith heeft de voorstelling in het daar boven staande fries en de tekst in de timpaan gedaan. Beeldhouwer Tobias Snoep verzorgde de restauratie van de voorstelling.

De poort is gemaakt van hardsteen en dateert uit 1767. In het halfronde boogveld (timpaan) zijn twee schilden aan linten opgehangen; het wapen van de stad Haarlem en het wapen van de heilige Elisabeth van Thüringen, waarnaar het EG is vernoemd. Net onder de grote voorstelling is het bouwjaar van de poort in Romeinse cijfers af te lezen (MDCCLXVII = 1767). Langer is de tekst in de boog: *gravamen corporale medicamen spirituale*, wat betekent: lichamelijke ziekte is een geneesmiddel voor de ziel.

De grote voorstelling boven het timpaan is van zandsteen en in 2017 gerestaureerd en beschilderd. Nu is veel beter te zien wat het voorstelt en is de prachtige afbeelding weer goed beschermd tegen weersinvloeden. Het verschil tussen de oude en nieuwe situatie is enorm.

Terug naar de steen. Afgebeeld wordt het vervoer van een zieke naar het Elisabeth Gasthuis. De zieke ligt zorgzaam ingepakt in een doek en andere lappen in een rieten mand op een houten draagbaar. De achterste ziekendrager wijst met zijn linkerhand naar het opschrift *“St Elysbets Gasthuys”* (reclame??). Ze lopen naar de lange gang rechts, de ziekenhuisingang. De dragers worden gevolgd door de wanhopige en verdrietige familie. Na de restauratie zijn de gezichten en hun uitdrukkingen weer goed te onderscheiden. Op de achtergrond is nog meer afgebeeld. Het was zo verweerd dat het nog steeds niet meer duidelijk is wat het is. Wellicht is de steen nog ouder dan 1612 en is hij meegekomen uit het oude Gasthuis bij het Verwulft; wie weet. In ieder geval kun je uit de steen wel het gezegde afleiden: ***“In de lappenmand geraken”***.

Meer bijzonderheden zijn te vinden in het boek “Gevelstenen van Haarlem” geschreven door Peter van Graafeiland en Theo Bottelier. Peter van Graafeiland is bezig een vernieuwde versie voor te bereiden.

Bron: Jaarboek 2017 Historische Vereniging Haerlem – Nieuws over gevelstenen - Martin Busker